

НЕЗОВИСИМ ЖИВОТ

БЪЛГАРИТЕ С УВРЕЖДАНЯ – НИКОГА ВЕЧЕ НЕВИДИМИ

Две хиляди и трета година е обявена за Международна година на хората с увреждания. Сигурно има защо. Европейците с увреждания отдавна са заявили, че мястото им е в обществото, че могат пълноценно да се включат в градежа на общото и личното си бъдеще. Европейците с увреждания отдавна знаят какво им трябва, за да са наистина пълноценна и равнопоставена част от своите общества. И не само знаят какво, но знаят и как да го поискат.

През март тази година около 600 европейци с увреждания се събраха в Мадрид и изработиха декларация, в която предлагат визията си за един общ и гостоприемнен за всички свят, който се променя динамично според нуждите на отделните (големи и малки) общности, според нуждите на отделните индивиди. Още тогава от Европейския форум на хората с увреждания отправиха апел към всички, които се чувстват по някакъв начин ангажирани с проблематиката на уврежданията, да се присъединят към тази декларация.

Трябва ли да подкрепим и ние тази декларация и защо да го правим? За някои въпросът е реторичен, за други абстрактен, за трети безсмислен. Факт е обаче, че световните събития работят за нас, за каузата на независимия живот и ще бъде глупост ако не се възползваме от това, ако не се възползваме от настъпващата 2003-та година и не заявим ясно и достатъчно гръмка, че вече не сме и не можем да бъдем невидимите граждани на България. Затова нека се възползваме от шанса да стъпим на това, което са извоювали и изпробвали, че работи, хората от Западна Европа. Имаме шанса да почерпим най-доброто от техния опит. По-трудно е обаче да разберем кое е най-доброто за нас – но това трябва да го направим самите ние...

А какво означава реално да се присъединим и да подкрепим Мадридската декларация?

Означава всеки от нас да каже:

Да, аз имам достойнство;

Да, аз съм пълноценна част от това общество;

Да, аз имам право да живея независимо;

Да, аз го искам, аз ще си разреша да живея независимо...

Аз ще изискам от властите да ми осигурят условия за пълноценно участие в живота на моето общество, ще намеря начин да ги накарам да го направят.

Аз ще изискам от моето общество... Но преди всичко ще изискам от себе си... ще поема отговорността за себе си...

Това е непоносимо само за онези, които предпочитат да бъдат зависими, да останат невидими. Аз не искам да бъда невидим – никога вече! И затова за мен друг път няма!

Валентина Воденичарова

ТЕМА НА БРОЯ
МЕЖДУНАРОДНАТА ГОДИНА НА ХОРАТА С УВРЕЖДАНЯ –
ШАНС, КОЙТО НЕ МОЖЕМ ДА ПРОПУСНЕМ

11
2002

ФЛОРЕНЦИЯ 2002 ЕВРОПЕЙСКИ СОЦИАЛЕН ФОРУМ

или как европейците си представят
бъдещето на Европа

Някои флорентинки наблюдаваха антиглобалистките демонстрации от прозореца – за първи път местните жители виждаха толкова много хора, като не броим 6-те хиляди полицаи, които следяха за реда.

Били ли сте във Флоренция през есента? Тогава тя е толкова красива, че отидеш ли веднъж, никога не можеш да я забравиш! Като възшебница Флоренция открадва частица от теб завинаги, но ти сякаш с удоволствие се оставяш да бъдеш обран, за да останеш част от ренесансовата вселена на Данте, Леонардо, Микеланджело...

Тази есен във Флоренция се събраха много европейци, но не за да се потопят в историята на града, а за да изразят

своята позиция по глобални проблеми, засягащи всички нас, засягащи нашето настояще и бъдеще.

От 7 до 9 ноември 2002 г. гражданите на Европа дебатиряха върху проблема с недохранването на все по-голяма част от населението на света, все по-големия недостиг на питейна вода, замърсяването на природата, незачитането на човешките права. Тези неща на пръв поглед ни се сториха доста общи, донякъде отвлечени – но само до мо-

Координаторът на програмата за лични асистенти Ваня Пандиева и отговорният редактор на бюлетина оставиха посланията на българите с увреждания за бъдещето на общия европейски дом.

мента, в който си дадохме сметка, че отговорността за бъдещето на Европа, за нашето бъдеще, е в наши ръце, че то е наша обща отговорност. Не можем да бъдем спокойни и равнодушни, когато в началото на 21-ви век продължават да се водят войни, да се организират военни коалиции, да умират хора. Затова във Флоренция хиляди хора казаха не на войната, не на разрушаването на човешкия живот, не на разрушаването на планетата.

Европейският социален форум даде възможност за среща на представители на различни европейски неправителствени организации, които споделиха своите проблеми, споделиха ценен опит от своята работа, което е база за следващи контакти и евентуални съвместни инициативи по проблеми, които гражданското общество трябва да разреши или най-малкото да накара своите правителства да се ангажират с конкретни действия.

Валентина Воденичарова

Представител на Рейнбоу движението ни разказа как да живеем по-близо и в синхрон с природата.

АКТУАЛНО

КАК МОДЕРНИЯТ ТЕЛЕВИЗОР МОЖЕ ДА СЕ ПРЕВЪРНЕ В НЯМО КИНО

Наскоро моя близка роднина се завърна от странство из западната част на Европа. По екзистенциални причини, връщайки се, тя донесе всичките придобивки от почти двугодишния си престой оттатък. Сред тях бе и един телевизор. Хубав телевизор, популярна марка, работил безотказно през цялото време на задграничния престой на своята собственичка. По стечение на обстоятелствата въз-

росният „западен“ телевизор в момента е въщи. Работи – хваща и четирите ефирни програми, дава добра картина – но няма звук. Всички усилия да го накарам да зазвучи останаха напразни. Оказа се, според техниците, че телевизорът е правен за страни, в които стандартите са различни от нашенските и за да се поправи е необходим сериозен ремонт.

В края на месец октомври в България дойде Комисарят по трудовата заетост и социалните въпроси в Европейската комисия Анна Диамантопулу. Повод за посещението бе подписването на съвместен преглед на политиките по заетостта с българското правителство. Съответстваща на високата особа на гостенката бе и нейната двудневна програма, включваща срещи с най-високопоставените люде в държавната йерархия. Наред с това обаче, съществена част от визитата ѝ бе посветена на срещи с неправителствени организации от България и други

балкански страни. А това без съмнение показва важното значение, което европейските политици отдават на организациите на гражданското общество.

Възползвайки се от краткосрочното пребиваване на европейската комисарка на Балканите, на 30 октомври около кръглата маса в хотел „Хилтън“ се събраха представители на неправителствени организации и държавни институции от шест балкански държави. **Темата на дискусиата бе включването на хората с увреждания в обществото и в процесите на вземане на решения.** Срещата откриха министър Лидия Шулева и комисар Анна Диамантопулу. Изказванията и на двете социални управнички бяха в духа на настъпващата Европейска година на хората с увреждания. Представителката на Европейската комисия изтъкна, че въпросите на уврежданията не са само социален проблем, но и икономически и политически. Основното предизвикателство днес пред държавите-членки на Европейската общност и тези, стремящи се към членство, е интеграцията на хората с увреждания в икономическата среда. Европейският съюз задава принципите и минималните изисквания за политиката към хората с увреждания, а изработването на конкретните механизми за тяхното приложение е отговорност на националните правителства. Те, от своя страна, е необходимо да работят в тясно сътрудничество с неправителствените организации и другите компетентни страни.

В същия европейски дух бе и словото на г-жа Шулева. На хората с увреждания трябва да се осигури право на независим живот. Българското правителство се стреми към прилагане на европейския социален модел. В тази посока, според министър Шулева, са приетата нова стратегия в социалната политика, предстоящата промяна на законовата уредба на уврежданията, стратегията за равни шансове на хората с увреждания. Всичко това ще осигури: облекчен регистрационен режим за юридическите лица, предоставящи социални услуги за хора с увреждания; намаляване на хората в институциите; увеличаване ролята на неправителствените организации...

Прекрасни думи, изключителни намерения. На човек му иде да извика от задоволство за бъдещето, което го очаква. За съжаление, преведени на езика на практиката, красивите декларативни думи се оказват изпълнени със съвсем различно съдържание. Ако погледнем през прозореца към действителността ще видим, че наистина е проблемен действащият регистрационен режим за юридическите лица, предоставящи социални ус-

луги за хора с увреждания, но ще видим и по-съществения проблем с осигуряването на държавно и общинско финансиране за тези доставчици. Ще видим още, че прокламираната политика за намаляване броя на хората в социалните институции се изразява в закриване или ремонтиране на старите домове и откриване на нови „по-люксови“. Ще видим и че държавата не е променила много механизмите за вземане на решения от времето на развития социализъм. Практиката на издигане на прегради, а не на мостове за диалог с гражданското общество е все още на мода. Достъпът на гражданските организации до държавните институции е гарантиран единствено на организациите, разполагащи с *n*-брой членове и *n*-брой клонове из страната. Така с лека ръка се загърбва потенциалът на многото други организации, работещи от дълго време в областта на уврежданията и притежаващи известен опит.

Тези и още куп други проблеми поставиха неправителствените организации пред присъстващите представители на правителството. Случаят бе един от малкото, предоставящи възможност за директен диалог между гражданите и властта. Въпросът, който остава обаче е – трябва ли това да се случва само когато в България, или в друга балканска държава, дойде някоя високопоставена европейска персона?

А иначе проблемите на хората с увреждания и техните организации се оказаха доста сходни в балкански мащаб. Нещо, което идва да ни покаже, че борбата за правата на хората с увреждания е обща и че за да я доведем до успешен завършек е необходимо организациите от балканския регион да си сътрудничим по-активно. С тези намерения и с уговорката за организиране на голям балкански форум през следващата година – Годината на хората с увреждания, приключи кръглата маса.

Между другото, продължавам да гледам сменящите се картини на телевизора без звук, вживявайки се в (не)съвременното на нямото кино. След достатъчно дълго практикуване на този своеобразен спорт се развива способността да се разгадава смисълът на казаното чрез езика на тялото. Забавно е. Дори смея да твърдя, че е полезно, защото ти дава по-ясна картина на реалността. Спестява ти измислената реалност, която гумите често изграждат.

Станислав Станчев

2003-та – ГОДИНАТА, В КОЯТО ТРЯБВА ДА ПРЕДИЗВИКАМЕ РЕАЛНИ ПРОМЕНИ

През март тази година в испанската столица се събраха повече от 600 души, за да участват в Европейския конгрес по въпросите на уврежданията. На този конгрес те приеха декларация, в която се набелязват насоките за действия през Европейската година, на равнище Европейски съюз, на национално, регионално и местно ниво. Според тях обявяването на 2003 година за Европейска година на хората с увреждания е събитие, което трябва да предизвика обществено осъзнаване на правата на повече от 50 милиона европейци с увреждания.

Защо се стигна до Европейската година на хората с увреждания, кои процеси предизвикаха това решение?

Най-често подобни решения заявяват наличието на проблем. И основният, набелязан от участниците в Мадридската конференция е, че **уврежданията са преди всичко проблем на човешките права**. Иначе казано, най-после на най-високо политическо ниво се признава, че въпреки процеса на интеграция на хората с увреждания, който в западните страни започна в началото на 60-те години, много от европейците с увреждания в по-голяма или в по-малка степен живеят неравнопоставено спрямо останалите – зависимо и изолирано, без възможности за пълноценен човешки живот, а много от тях са сред най-бедните обществени групи. Тоест въпреки множеството всеобщии декларации и други документи, гарантиращи на хартия правата на всички хора на планетата, продължават да съществуват общества, които не уважават човешкото многообразие, та какво остава да търсят начини за осигуряване на „пълния набор от права“ за всички хора.

От друга страна обаче, обявяването на 2003 година за година на хората с увреждания, е проява на силна воля за реална промяна на съществуващото положение. Това политическо решение е резултат от дългогодишната работа както на европейските организации на хората с увреждания, така и на правителствата на отделни европейски страни. Тоест изминат е дълъг път на промяна на нагласи и стереотипи, изминат е пътят от философията на покровителство и съжаление спрямо хората с увреждания към философията на независимия живот,

съдържаща в себе си единственото и най-важно условие – хората с увреждания да могат да упражняват контрол над собствения си живот.

Реалните неща, които дай Боже, ще се случват през цялата 2003 година (а и след това) на територията на цяла Европа, ще бъдат резултат от осъзнаването на проблема и общата работа – на хората с увреждания, техните общности, техните правителства за подобряването на условията за пълноценен и независим живот на хората с увреждания, който ще доведе до един по-гостоприемен свят за всички. *„Това, което днес е направено в името на хората с увреждания – декларират участниците във форума – утре ще има значение за всички по света.“*

Тоест забелязва се трайна тенденция на отваряне на цялото общество към проблематиката в сферата на уврежданията, което пък говори за зрелостта на конкретните европейски нации, търсещи своите забравени, невидими богатства – хората с увреждания, търсещи най-добрите начини да си ги върнат. А това вече е наистина различна позиция, в чиято основа е една различна философия. Според тази нова философия обществото трябва да се промени така, че да приютява нуждите на всички хора, включително и на тези с увреждания.

Ето какво още декларираха участниците в Европейския конгрес на хората с увреждания, в подкрепа на визията за един по-добър свят за всички.

Ние сме:

а) Против разглеждането на хората с увреждания като обект на благотворителност... и За разглеждането на хората с увреждания като хора с права.

б) Против разглеждането на хората с увреждания като пациенти... и За разглеждането на хората с увреждания като независими граждани и потребители.

в) Против това професионалисти да взимат решения от името на хората с увреждания... и За вземането на независими решения и поемане на отговорността от страна на хората с увреждания и техните организации по въпросите, които ги засягат.

г) Против съсредоточаването върху строго индивидуалните увреждания... и За премахване на бариери, ревизиране на социални норми, политики и култури и За въвеждането на поддържаща и достъпна среда.

д) Против определянето на хората като зависими или нетрудоспособни... и За акцен-

тиране върху способностите и предоставянето на активни мерки за подкрепа.

е) Против създаването на икономически и социални процеси за малцинството... и За проектирането на гъвкав свят за всички.

ж) Против ненужното разделяне в образованието, на работните места и другите сфери от живота... и За интеграция на хората с увреждания в „основното течение“.

з) Против политика за хората с увреждания като проблем, който засяга само специални министерства... и За включване на политиката за хората с увреждания като цялостна отговорност на правителствата.

От всички нас зависи 2003 година да бъде наистина началото на процес, който ще превърне тази визия в реалност, а властите да схванат важността му и да се ангажират с конкретни действия.

А това изисква най-напред **промяна в законодателството**. Незабавно трябва да бъдат въведени изчерпателни закони, с които да се премахнат съществуващите бариери и да се избягва създаването на нови, които могат да пречат на хората с увреждания да разкрият своя пълен потенциал за участие в обществото и за независимост. Разбира се, това неминуемо трябва да се съпровожда с **промяна в отношението на цялото общество**. Необходимо е общественото образование да подкрепя законодателните мерки, да засили разбирането на нуждите и правата на хората с увреждания в обществото, да се бори с предразсъдъците и превръщането в догми на съществуващите.

В сферата на услугите за независим живот участниците в конференцията наблягат на това, че те трябва да бъдат качествени и да се базират на нуждите на хората с увреждания. Освен това трябва да са такива и да се предлагат по такъв начин, че да не предизвикват разделение. А това е в съзвучие с Европейския социален модел на единство – модел, който признава нашата колективна отговорност. (Нека се опитаме да погледнем на колективизма без страх, че ще попаднем в капана на колективистичното мислене от социализма – колективната отговорност е отговорност за човека до нас, тя е съпричастност и подкрепа. Това няма нищо общо с насилствените опити на Партията от близкото минало да превърне човешките индивиди в маса, която да бъде лесно управляема. Това е грижа за нас самите като индивиди, но чрез създаване на удобства и уют в общността, в която живеем.)

Приобщаването на хората с увреждания става предимно чрез осигурен достъп до общото здравеопазване, образование, професионални и социални услуги и до всички възможности, които са достъпни за хората без увреждания. Нуждите за достъпност на различните групи хора с увреждания трябва да бъдат осмислени при планирането на всички дейности, а не да се мисли за това след завършване на планирането. (Това у нас е до болка познато – само си припомнете ремонтите по софийските улици, които след като бяха направени се наложи отново да се разкопават, за да се направят бордюрите както трябва, да не говорим пък за метрото и работата, която тепърва предстои по него, за да може да се ползва от хора, придвижващи се с инвалидни колички.)

Нищо за хората с увреждания без хората с увреждания

Годината трябва да бъде възможност за хората с увреждания, техните семейства, защитници и организации да обхванат в политически и социален аспект всяко обществено ниво, за да се ангажират правителствата за диалог, вземане на решения и напредване към целите за равенство и интеграция.

Силното взаимодействие между правителствата и организациите на хората с увреждания е основна необходимост за ефективното даване на тласък на равните възможности и участието на хората с увреждания в обществото.

За да се случи това реално, участниците в Мадридската конференция отправиха и предложенията си за конкретни действия.

1. **Властите** в ЕС, националните правителства на страните-членки на ЕС и страните, кандидатстващи за ЕС трябва да дават пример и затова те са първите, но не и единствени участници в процеса. Те трябва да преразгледат обсега на законовата рамка в Съюза и на национално ниво, насочена към борбата с дискриминационните практики в областта на образованието, заетостта и достъпа до стоки и услуги; инициират разследвания по повод дискриминационни бариери, които ограничават свободата на хората с увреждания да могат напълно да участват в обществото. Властите трябва да преразгледат системата за услуги и социални придобивки, за да се обезпечи, че тези политики подпомагат и насърчават хората с увреждания да останат и/или да станат неразделна част от обществото, в което живеят; да подсилват законодателството за дос-

тпността, за да се осигури същото право на достъп на хората с увреждания до всички обществени и социални удобства, както всички останали хора.

Дейностите, свързани с Европейската година преди всичко трябва да започнат на местно ниво, където проблемите са истински за гражданите и където асоциациите за и на хора с увреждания извършват по-голямата част от работата си. Потребностите на хората с увреждания трябва да станат неотменна и съществена част от градската и общинската политика.

Местните правителства трябва да изработят местни планове за действие по въпросите на инвалидността в сътрудничество с представители на хората с увреждания и да създадат свои местни комитети, които да са начело на дейностите през Годината.

Особено внимание участниците в конференцията отделят на образованието и медиите. Училищата, категорични са те, трябва да имат водеща роля за разбиране, приемане и зачитане на правата на хората с увреждания. Те трябва да помагат в разсейването на страховете, митове и погрешни схващания за хората с увреждания. Образователните програми и преподавателите трябва да помагат на учениците да изграждат усет за индивидуалност, свързана с техните или на други хора увреждания и да им помагат да гледат на различията по-позитивно. Образователната система е ключовото място, което трябва да осигури развитието на личности с разбиране за социална интеграция. Това ще позволи на децата и подрастващите с увреждания да бъдат колкото се може по-независими. Образователната система е първата крачка към интегрирано общество.

Що се отнася до медиите, те трябва да създадат и засилят партньорството си с организациите за и на хора с увреждания, за да се подобри публичният образ на хората с увреждания. Освен че трябва да дават повече информация, когато се коментират проблеми на хората с увреждания, медиите трябва да избягват покровителствени или унизителни подходи.

Акцентът трябва да е поставен върху пречките, пред които са изправени хората с увреждания и върху положителния принос към обществото, който хората с увреждания могат да дадат, ако тези бариери отпаднат.

Вероятно някои от вас ще се запитат защо ви разказваме всичко това. Защото няма време, защото трябва да вземем в ръце живота си, защото трябва да погледнем на себе

Ако искате да се присъедините към тази декларация трябва да уведомите Европейския форум на хората с увреждания (info@edf-feph.org), който от своя страна ще включи вашата организация в специален раздел на своя уебсайт (www.edf-feph.org), посветен на приемането на Мадридската декларация.

си, на нашите организации като на посланици на Европейската година. Важно е да подкрепим тази декларация с личните си усилия като променим нещата тук, в България. Така ще сме заявили сериозен ангажимент към живота си – такъв, какъвто го искаме.

(НЖ)

Ако искате да се запознаете с пълния текст на Мадридската декларация, можете да се обадите на телефоните на Центъра за независим живот, да ни пишете или направо да дойдете в офиса на ул. Гургулят №2, за да получите книжката, която разпространяваме безплатно. Телефоните на Центъра са 02/989 88 57, 981 15 48 и 980 58 39.

Можете да направите своята заявка и на нашия електронен адрес: cil@bitex.com.

Социалната работа в Англия

През юли т.г. наши колеги от Консултантския център на Център за независим живот бяха поканени на двуседмично обучение и обмяна на опит във Великобритания. Там се запознах отблизо с работата както на местните социални служби, така и на различни неправителствени организации, чиято дейност е в сферата на уврежданията. Гостували са и в дома на едно семейство, в което и двамата съпрузи са с тежки физически увреждания, но живеят самостоятелно и независимо. **Лили Ангелова** – координатор на Консултантския център и **Донка Попарова** – социален работник, споделиха своите впечатления от работата на колегите си в Обединеното кралство на страниците на „Независим живот“.

– С какви очаквания тръгнахте към Англия? Имате ли изобщо някаква представа какво ще видите?

Лили Ангелова

Лили: Исках да видя как се работи там, исках да видя други начини на работа. Разбира се имаше области, от които се интересувах повече, но не съм имала определени очаквания. Най-добрият начин да получим точна информация за тези неща беше да се уверим на място.

– Какво ви направи най-силно впечатление? Какво запомнихте от това пътуване?

Донка: Това, че социалните им служби не са много по-различни от нашите, включително и работещите в тях – имаше хора, които и на външен вид приличаха на нашите колеги.

– Какво имаш предвид като казваш, че английските социални служби не са много по-различни от нашите?

Донка: Въпреки повечето ресурси, включително и човешки, английските социални служби имат същите проблеми като нашите – хората казват, че се сблъскват с лошо отношение и бюрокрация. Това не им харесва и искат да го променят. И във Великобритания хората не обичат да се обръщат към социалните служби.

При неправителствените организации, които посетихме, ме впечатли големият брой хора с увреждания, работещи там. Това за мен е сигнал за наличието на две

Донка Попарова

изключително важни неща: първо – достъп до образование и второ – достатъчно зряло общество, за да приеме, че хората с увреждания също могат да предлагат услуги. Беше уникално. Имаше посещение в неправителствената организация *Derbyshire Coalition for Inclusive Living (DCIL)*. Срецнахме се с девет души, които планираха работата на организацията. От тях петима бяха с видими увреждания. Много е хубаво, че именно те са хората, които решават какво ще се случва.

В социалната служба, състояща се от 30 служители, почти нямаше хора с увреждания. В екипа специалисти, работещи с хората със сензорни увреждания, имаше няколко души със сензорни увреждания, но от екипа, работещ с хора с физически увреждания, нито един човек нямаше физическо увреждане.

Лили: На мен ми направи силно впечатление това, че се обръща много голямо внимание на общностите – търсят се начини за съдействие на различни общности на хора с увреждания, в зависимост от техните желания, потребности и нужди. Използваният подход е същият, с който тук ние работим на индивидуално ниво. Разликата е в това, че в Англия много силно е застъпено чувството за общностност. Дори наричат тези групи „групи за натиск“ в някои насоки.

При нас, в Консултантския център, през последната половин година се усеща малко повече ентузиазъм у хората с увреждания. Те се обръщат по-често към нас. Но според мен хората с увреждания и обществото като цяло все още не са стигнали до това ниво на обединяване около идеи и каузи, което видяхме в Англия.

– Разкажете нещо повече за вашето гостуване на семейството, в което и

двамата съпрузи са с тежки увреждания. Казвате, че живеят независимо. Как успяват да го постигнат?

Донка: С много техническа помощ. Това всъщност е една от разликите между техните социални служби и нашите. Те наистина дават пари за техническо преустройство на къщата, за да се направи всичко достъпно. Не се пренебрегват дори и най-дребните неща.

– Социалните служби поемат ли всички разходи?

Донка: Не всички, но една доста голяма част от разходите. Имат лимит, но той е висок – 6000 лири. Това са много пари дори за английския стандарт на живот. Реално всеки човек с увреждане, може да се възползва от тези средства след оценка на нуждата. Тя се прави наистина подробно и всичко се взема под внимание.

– От кого се прави оценката и какво представлява тя?

Донка: От социален работник, изпратен от Общината. Нарича се *occupational therapist*. В български вариант това би звучало като „терапевт по заетостта“, но терапията е последното нещо, с което се занимава този човек. Той оценява нуждите на клиентите, като работи в посока възстановяване на възможностите и уменията им. Предприема необходимите действия, за да останат да живеят в дома си, без това да застрашава здравето и безопасността им.

– А относно личната помощ?

Донка: Има и такава помощ. В това семейство и двамата съпрузи имаха лични асистенти, но жената използваше своя асистент предимно за поддръжка на градината, защото тя се справя с къщата почти самостоятелно.

– А каква е личната история на това семейство?

Лили: Преди това те и двамата са живели в институция. Там са се запознали.

Донка: Не само че са живели в институция, ами и всички ги убеждавали, че ако излязат от институцията няма да могат да се справят сами и ще умрат. Това се е случило преди около 30 години.

Лили: А преди това те двамата са живели в институция повече от 10 години.

Заедно решили, че трябва да направят нещо, за да се махнат оттам. От момента на решението до реалното случване на нещата минали повече от 5 - 6 години. Хората намерили земя, собственост на някаква църква. После се договорили с фирмата, която построила жилища върху тази земя.

Къщите са направени така, че долу могат да живеят например хора с увреждания и хора, които да им помагат, но не лични асистенти. Парите не са били отпуснати от държавата, а и може би тогава все още не е имало тази услуга. Те са живели на горния етаж без да плащат за жилище, а срещу помощ при правенето на различни неща. Чак след реализирането на многото промени в социалната система е станало възможно семейството да се премести.

– Вие сте били на посещение и в дневни центрове. Какво представляват те?

Донка: Това беше нещо средно между дневен център и специализирана работилница. През част от деня хората там работят, срещу заплащане, което е ниско. В останалата част от деня имат различни дейности, организирани като в нашите дневни центрове.

Лили: Те бяха в преходен период. Работеха по експериментална програма, която аз си представям почти като дейността на нашия Консултантски център. Целевата група е от хора с ментални увреждания и в този център те имат възможност да отидат, за да бъдат консултирани, съдейства им се да си намерят работа. Имаше разработена схема за договаряне с работодатели. Човекът с увреждане за известно време има възможност да работи на място, но това не е наемане на работа и не означава, че след това той ще продължи да работи там. Целта е човекът да свикне да става сутрин за работа в определено време, да изминава пътя от къщата си до това място, да върши определени неща. По този начин постепенно се създават трудови навици.

– Ходили сте и в Дом за хора с деменции. Това институция ли е? Какви хора има там?

Донка: Това също е нещо средно между Дом и Дневен център. В него

има предимно възрастни хора с деменции. В този дом имаше възможност хората да останат и да нощуват, а имаше възможност и да си тръгват, ако искат. Обикновено ги довеждат сутрин и ги взимат следобед.

– Разкажете за Хосписа – той социално заведение ли е?

Донка: Не, това е смесен медицински и социален обект за тежко болни хора, на които им предстои да умират. Там не ги лекуват, а просто им помагат да живеят добре. Медицинските грижи се изразяват в обслужване, къпане, даване на подлоги. Това са част от услугите.

– Разкажи нещо повече за този пример за добра екипна работа между социалните и медицинските работници.

Донка: Ще излъжа, ако кажа, че нямаха търкания и конфликти. Сигурно има сблъсъци на двата модела от време навреме, но са успели да намерят начин да работят заедно в името на клиентите. А е добър пример първо, защото хората бяха по един или по двама в стая. Второ, имаше възможност роднини да идват и да стоят при тях. Трето, беше малко, но широко, абсолютно чисто и много слънчево във всяка стая. Имаха всички възможни необходими технически приспособления. Включително и такива, които дават възможност на човек, прикован на легло да бъде изведен навън заедно с леглото и едновременно с това да се чувства удобно в него.

Освен това се бяха погрижили и за душата – имаха си нещо като параклис, в който хората можеха да се молят и да четат всякакви духовни книги. Имаха и предвидена грижа за близки и роднини. Например, когато някой пациент на Хосписа почина (а те са там, защото очакват да умрат), са предвидени разговори с роднините, за

да им се помогне в този момент.

Докато човекът живее в Хосписа също може да се разговаря с роднините. Има специална стая, в която им се обяснява какво се случва с човека, какво предстои да се случи и това е много хубаво. Не съм мислела, че такова тъжно място може да изглежда толкова светло.

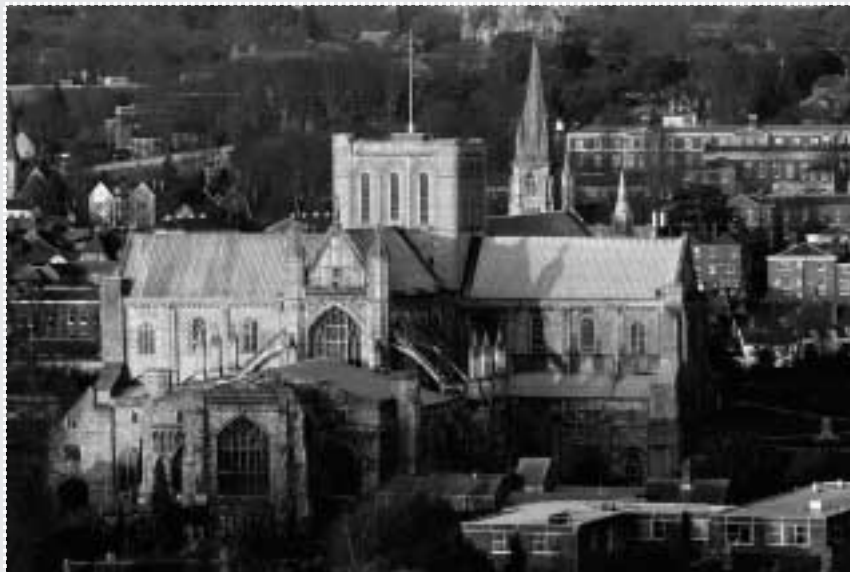
– Като цяло какво бихте взели от това, което видяхте в Англия и бихте го приложили тук, ако имате възможност?

Донка: Техническите им помощни средства.

Лили: Имат много богати бази данни от информация и те са на разположение на организациите и на самите клиенти. Информационното обслужване е много силно развито. Разбира се имат и услуги, които тук нямаме, като: лични асистенти, което там се нарича „директни плащания“. Това според мен е по-добър начин на казване. Така акцентът не е върху личния асистент, а върху работното взаимоотношение. Финансите се дават директно на човека с увреждане и той може да се разпорежда с тях, наемайки лични асистенти.

Другото важно нещо, което ми се иска да го направим и тук, е да търсим, да даваме възможност, да провокираме общуването, събирането на хората в групи, да им съдействаме да се обединяват около някакъв интерес и да продължават нататък да работят сами, уверени в себе си.

Разговора води Дияна-Петя Делчева.

*Преди да дойде при нас и да се заеме с нелеката задача интегриране на деца с увреждания от София в масовите училища, **Нели Дянкова** е работила като преподавател. Известно време е била и директор на основно училище „Пейо Яворов“ в село Стефаново, общ. Добрич, което*

много ѝ помага сега – в работата ѝ с учителите от масовите училища, с родителите на децата с и без увреждания, със самите деца...

Деца могат да се справят – стига да им повярваме

Често в съзнанието ми, незнайно защо, ме е пробуждала мисълта за проблемите на по-различните хора сред нас. Може би защото понякога срещам Нещото от една популярна детска история, което бе тръгнало да търси липсващото си парченце, защото си мислеше, че така ще стане по-щастливо. Може би защото освен него срещам и Иван, и Златин, и Галина – все като Нещото „с липсващи парченца“. А може би и защото съдбата ми бе дала възможност да познавам и обучавам Златин – това толкова прекрасно дете, на което Районната експертна лекарска консултативна комисия (РЕЛКК) – Добрич му бе лепнала етикета „труднообучаем“, с препоръка за обучение само в домашни условия, защото има епилепсия, нарушен говор и забавено развитие!

Не мога да забравя деня, в който майката дойде разплакана в училище и каза: „Ами сега какво ще правим? Как ще учите Златин? Лекарите не му позволяват да посещава училище!“ Не можех да ѝ отговоря веднага – за първи път се сблъсках с подобен проблем. Като директор на училището в село Стефаново реших да обсъдим въпроса с колегите. Наистина бяхме неподготвени за такъв казус. Знаехме, че съгласно Закона за народната просвета (ЗНП), Златин трябва да премине на индивидуална форма на обучение, ко-

ето обричаше развитието му като равнопоставен ученик на провал. Задавахме си обаче по-тревожните въпроси – как ще го лишим от общуването му с другите деца, с неговите приятели и съученици, с нас, неговите преподаватели; как ще му отнемем правото на качествено образование, каквото може да получи само в общообразователното училище?

И тъй като трябваше да вземем бързо решение, въпреки лекарската препоръка, предложихме Златин да посещава училищните занятия, като му осигуряваме непрекъснато лекарско наблюдение (а това стана лесно благодарение на щастливия факт, че в близост до училището бе кабинетът на селския лекар) и допълнителна индивидуална работа, ако е необходима. Знаехме, че поемаме риск – той често получаваше припадъци – но бяхме сигурни, че така е по-добре за него, че като възрастни, от които зависи неговото образование, възпитание и социализация, сме взели правилното решение!

Спомените за това умно и интелигентно момче (въпреки обратните твърдения на РЕЛКК – Добрич) винаги предизвикват приятни вълнения у мен. Да така е, защото Златин се справи много добре с всички изпитания в училище. Успехът му бе изключително висок, а и здравословното му състояние се подобри!

Вече бях убедена, че каквито и проблеми да имат децата, те трябва да се решават на място, бях убедена, че почти всяко дете с увреждане трябва и може да учи в своето квартално училище, ако има необходимата подкрепа. Затова, когато ми предложиха от Центъра за независим живот – София да работя за интеграцията на деца с увреждания в масовото училище, не се поколебах и приех. Надявам се, че ще успея да дам всичко от себе си те да живеят по-добре и да растат пълноценно. Та нали те са нашето бъдеще! Какво от това, че на някои от тях им „липсва парченце“? И те са наши деца, за Бога! И те имат нужда от игри, музика, приятелски разговори, от училищни емоции и досадни учебни занятия – като всички останали деца. **ЗАЩОТО:**

Правото на образование е право на всеки гражданин на Република Бълга-

рия. Пакетът от сега действащите в сферата на средното образование нормативни и поднормативни документи, дават възможност за обучение, възпитание и развитие на детето в избрано от него училище. Дали обаче приложението им се отнася до всички хора?

Съгласно Закона за народната просвета, образованието е задължително и по избор. Задължително е обучението на деца от 7 до 16 годишна възраст (чл.7). Това означава, че **Законът задължава държавните и общинските училища да приемат всички деца в тази възраст, независимо от раса, народност, пол, етнически и социален произход, както и от физически, интелектуални, и емоционални различия.** На практика така и става, стига да не си в инвалидна количка и/или с поставена от психиатър диагноза „необучаем“, т.е. формулирано нормативно – „със специални образователни потребности“. Чл.21 и чл.27 определят обучението на деца с хронични заболявания и/или със специални образователни потребности да се извършва интегрирано в масови детски градини и училища.

Това е добре, но как ли би могло да стане като липсват каквито и да било ресурси? Следствието от недоизпипването на нещата между теорията и практическото прилагане на разпоредбите е налице – на този етап значителен брой деца с увреждания остават без училищно образование, неграмотни и без всякакви възможности за реализация в бъдеще. Те нямат физически достъп до училище, а не всички педагогически колективи биха се ангажирали да работят с такива деца. Защо ли? Аз, честно казано,

имам отговор на този въпрос – защото ги мързи да се разровят из книгите, да потърсят необходимата методическа помощ в университетите, да напрегнат педагогическите си способности и да помогнат на детето с увреждане да се чувства пълноценно сред своите съученици! Вместо това се взема по-лесното решение, което не изисква отговорност – детето се насочва към „компетентната по въпросите на интегрираното образование“ Диагностична комисия в местния Регионален инспекторат

по образованието. Тя взема „най-подходящото“ решение – тъй като детето „не е в норма“ да се настани в помощното училище. АМИН!

Само че господата не отчитат (или по-скоро не желаят да отчетат) факта, че там детето ще общува само със „сродни души“ и персонала, че ще бъде изолирано от света, че няма как, няма кой да го научи да живее като хората извън интерната. Членовете на комисията явно не се интересуват, че нарушават правото на това дете да се обучава и възпитава

сред връстниците си без увреждания, че правото

му на интегрирано образование е неосъществено.

Така че какво от това, че в Закона за народната просвета има текст, регламентиращ интеграцията на деца с увреждания в масовите училища. Липсата на подкрепяща среда и наличието на адекватна на специалните им образователни потребности процедура за обучение, ограничава индивидуалното им развитие, а оттам и по-нататъшното им пълноправно участие в обществения живот. Освен това не се отчита и фактът, че интегрираното образование оказва благоприятно влияние

интегрирано образование ?

не само върху децата с увреждания.

Създаването на предучилищни и ранни училищни смесени групи и класове подпомагат процеса на опознаване на различията и преодоляване на отрицателните нагласи към хората с увреждания още в най-ранна детска възраст. Тоест предоставя ни се рядката възможност днес да дадем шанс на един по-добър и толерантен свят, в който утре ще живеят нашите деца.

Защото, колкото и различни да сме, само един от друг можем да се учим на толерантност, приятелство и взаимоуважение... и да се харесаме такива, каквито сме. Така, както се случило с Нещото от историята, с която започнах! Лутайки се из света, за да търси липсващото си парченце, то накрая разбрало, че и така си е добре, че точно такава, каквото е, е ценно за другите. Така – щастливо и доволно от себе си, то можело да прави и другите щастливи...

Нели Дянкoвa

В Център за независим живот – София и Дневен център „Благовещение“ на Каритас – София вече работят по съвместна програма за интегрирано образование на деца с увреждания.

Съгласно споразумението за сътрудничество в ДЦ „Благовещение“ е създаден консултативен кабинет, в който се предоставят следните услуги:

- информация за законовата уредба, осигуряваща интегрирано образование на децата с увреждания;
- информация за достъпните за деца с увреждания средни общообразователни училища на територията на гр. София;
- консултации на деца и родители.

Можете да търсите информация от Нели Дянкoвa, която ще ви очаква в ДЦ „Благовещение“ всеки вторник и четвъртък от 9.00 до 17.00 ч. Адресът на центъра е: София, ул. Деян Белишки №44, тел.: 958 14 82.

АРТ КЛУБ

ТУК АСАНСЬОРИТЕ СА НЕНУЖНИ

Стълбите не са единствено път за изкачване – те понякога могат да бъдат песни, случки или дори представления. Стъпалата могат да бъдат актьори, нищо че са неподвижни. А и не е нужно актьорите в едно представление непременно да се движат – важното е да казват нещо.

Много неща казаха актьорите от проекта „Малък Балкан“. Може би самите те бяха стълби, които публиката трябваше да изкачи. И тези стълби бяха стръмни, по тях можеше да паднеш и да се удариш лошо. Но можеше и да се изкачиш нависоко и да погледнеш с нови очи надолу – към сцената на живота.

А на сцената на Сатиричния театър още преди да започне действието, една жена в инвалидна количка седеше с гръб към зрителите. Лицето ѝ може би се взираше в личната ѝ непреодолима стълба, а гръбът ѝ се взираше в публиката мълчаливо.

*От страниците на брой 9 на бюлетина вие, драги читатели, вече знаете за интеграционния проект с международно участие „Малък Балкан“. В резултат на едномесечната съвместна работа на голямата сцена на Сатиричния театър се появи „Стълбата“ – едно театрално откровение на изпълнители с и без увреждания. Ще ви го представим през погледа на **Мария Македонска** и **Галина Дъбoвa** – стажанти Връзки с обществеността в Консултантския център на ЦНЖ.*

Изведнъж тя затанцува. Колелата на количката ѝ правеха плавни стъпки, а ръцете ѝ здраво държаха ръцете на музиката, която беше нейн партньор. И от този танц се раждаха образи, движения, които сякаш до този момент бяха затворени в тялото на жената.

Роди се и едно дете. Родих се от утробата на инвалидната количка и седна в скута на своята майка. Танцувахме заедно – майка и дъщеря, не само актьори в театър. Така прегърнати се опитвахме за пореден път да се качат по стълбата. А за да изкачиш тази стълба, не ти е нужно много. Не ти е нужно тяло, за да вървиш по нея. Не ти е нужен глас, за да пееш за нея. Не ти е нужен език, защото танцът не говори езици.

И Вавилонската кула нямаше да падне, ако всички говореха с танци – както тези актьори. Те се разбираха – защото танцувахме, защото пеехме, защото се смеехме. Тайната се криеше в това, че го правехме заедно. Те бяха заедно – подскачащи, смеещи се, падащи, бърборещи, в колички, шептящи, разбъркани и подредени, с проходилки, бавни и бързи...

Заедно – дори когато някой от тях е сам на сцената. Както в началото. Гово-

реха един през друг – чрез мълчанието. Всички те заедно играехме в двора на едно дете, което не познава разликите между народите, а само играта и смеха.

А театрите понякога са асансьори – бързо и директно те качват до нужния етаж, без излишни усилия, без изгубено време. Но и асансьорите понякога се развалят. Тогава се сърдим, ругаем, натискаме безсмислено копчето за повикване и накрая с примирена въздишка поемаме по стълбите. Защото можем. И защото това е единствената ни възможност. А пред актьорите от „Стълбата“ имаше много пътища. Нито един от тях не беше лесен, но те избраха най-трудния. Защото се изправиха срещу предразсъдъците и суеверията, от които всички се плашим. И се пребориха с тях.

ОБЩОДОСТЪПНА АРХИТЕКТУРНА И СЕЛИЩНА СРЕДА

Това бе темата на състоялата се в столичния хотел „Родина“ на 27 октомври т.г. работна среща по въпросите на достъпността, в която участваха представители на различни неправителствени организации на и за хора с увреждания. На нея се представи дейността по изграждане на достъпна среда в гр. София и новия проект на ЦНЖ за достъпност – „България без бариери“.

На срещата бе обърнато сериозно внимание на ролята на неправителствените организации на и за хора с увреждания като застъпници при изграждане на общодостъпна среда и необходимостта от създаването на Съвети по достъпност към всички общини. Бяха поставени акценти както върху необходимостта от оценка по достъпност на средата, така и върху представяне на действащата нормативна уредба в България за изграждане на достъпна среда и про-

мяната ѝ, инициентирана от ЦНЖ.

По обсъжданите теми се получиха много интересни и ползотворни дискусии. Участниците споделиха своя горчив опит от недомислиците по отношение на достъпността, с които непрекъснато им се налага да се сблъскват. За пореден път много отчетливо пролича назрялата необходимост от промени. За да се случат те е необходимо най-сетне държавата, неправителствените организации и хората да започнат да си взаимодействат активно – въпросът е кога държавата ще припознае тези проблеми като свои?

(НЖ)

РАВЕН ШАНС ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ХОРАТА С УВРЕЖДАНЯ

Това бе темата на едnodневната среща, която Консултантският център към Център за независим живот проведе на 1 ноември 2002 г. в хотел „Радисън“. В Деня на народните будители се опитахме за пореден път да разчупим схващането, че хората с увреждания не могат да работят така, както всички останали. Бяха поканени да присъстват представители на „Главна инспекция по труда“, търговски и консултантски фирми, издателства и печатници, клиники и асоциации и др.

Трудово-професионалният консултант към ЦНЖ Полина Николова акцентира върху необходимостта от по-широко съдействие при проблемите на хората с увреждания, що се отнася до търсене и намиране на работа. Нито един човек не се нуждае от снизхождение. Единственото, което желаят всички хора, е равен шанс. Такъв шанс трябва да имат и хората с увреждания на общия трудов пазар.

Всяко изказване предизвикваше много коментари – сигурен индикатор, че присъстващите бяха ангажирани с проблема. Основните разговори бяха насочени към безумната и мудна система за назначаване на работа на хора с увреждания, както и процедурата за ползване на предвидените от Закона за насърчаване на заетостта преференции. Слави Славов – управител на рекламна агенция „АС“ разказа, че при него работи човек с увреждане, но той като работодател не е ползвал преференции. Не иска да го направи, защото трябва да се лиши от ценния работник за три месеца и тогава да премине през адската процедура за получаване на преференции. И не на последно място не иска, и няма да подлага на унижение съответния човек.

Всички присъстващи работодатели изявиха желание да наемат на работа хора с увреждания, което е добър знак, че полагаме основите на по-тясно сътрудничество не само с тях, но и с държавните институции, свързани с проблема. Защото основен фактор за постигането на независим живот е възможността хората с увреждания да работят.

(НЖ)

ПОЛЕЗНИ ЧЕТИВА

Излезе брой четвърти на списание „Интеграл“. Този път ще откряхнете вратата към темата табу, която е свързана със семейните ни взаимоотношения, ще разберете, че Бог може да живее и под леглото и още, и още...

НАШИТЕ ДОБРОВОЛЦИ

ДОБРОВОЛЦИ ОПАКОВАТ ВАШИЯ БЮЛЕТИН

Не са нужни хиляди ръце, за да се направи нещо добро. Това доказват доброволците на Центъра за независим живот, които вършат работа за хиляда души. По-точно – те с ентузиазъм опаковат ежемесечния бюлетин на Центъра, който информира и помага на хората с увреждания да откриват своите пътечки към независимия живот. Бюлетинът се получава от много хора – по пощата или в нашия офис. В белите пликосе доброволците слагат не само него, но и късчета от ведрото си настроение. Това също е част от помощта им. А те помагат, защото вярват, че когато имаш нещо хубаво, то ще стане още по-красиво, ако го споделиш. Веселото шумолене на нашите помощници създава особена атмосфера в Консултантския център, където се случва това – покрай техния заразителен ентузиазъм колегите

работят с още по-голямо удоволствие.

Някои от вас може би си мислят, че да опаковаш бюлетина, да ядеш бисквити и да пиеш кола не е тежка дейност, но докато похапват бисквити и пият кола, доброволците вършат полезна работа за хиляда души.

А ако намерите троха от бисквита в плика с бюлетина, просто се усмихнете, защото това е приятелска следа от тях – доброволците на Центъра за независим живот.

(НЖ)

Консултантски център към ЦНЖ – София предоставя услуги за независим живот на хора с физически увреждания в трудоспособна възраст от град София. За да ползвате услугите на консултантите ни, заповядайте при нас – бул. Христо Ботев № 36, вход от ул. Солунска, или ни потърсете на телефони 951 51 66 и 952 09 86. Адресът на електронната ни поща е cil-cc@bitex.com.

За ваше улеснение търсете Жени, която бързо ще ви ориентира как да стигнете до това, което ви интересува.

n(o)vib
COOPERATION NETWORK

С финансовата подкрепа на Холандската организация за международно развитие и сътрудничество – Новиб
Financed by the Netherlands Organisation for International Development Cooperation – Novib

Отговорен редактор:
Валентина Воденичарова
Без-отговорни редактори:
Вера Младенова
Дияна-Петя Делчева

Предпечат и печат:
Офис Маркет ЕООД
Тираж 1000.
Разпространява се
безплатно.

Център за независим живот

София 1000, ул. Гургулят № 2
тел./факс: (02) 98 98 857, 98 11 548,
98 05 839, e-mail: cil@bitex.com,
www.cil-bg.org